

A MAGYAR ROVARTANI SAJTÓ TÖRTÉNETE. ROVARÁSZATI LAPOK, ROVARTANI LAPOK ÉS FOLIA ENTOMOLOGICA HUNGARICA

Szél Győző¹ és Vig Károly²

¹Magyar Természettudományi Múzeum Állatára, H-1088 Budapest, Baross u. 13.

E-mail: szel@nhmus.hu

²Savaria Múzeum, H-9700 Szombathely, Kisfaludy S. u. 9.

E-mail: nathist@savariamuseum.hu

A Rovartani Lapok, illetve annak folytatása, a Folia Entomologica Hungarica nem csak a hazai entomológia legismertebb folyóirata, hanem egyben hű tükörképe a hivatásos és nem hivatásos rovarászok valamint 1911-től a Magyar Rovartani Társaság tevékenységének. Az 1884-től 2010-ig terjedő, mintegy 130 éves időszak első hatvan évében hosszú éveken át szünetelt a lap kiadása olykor anyagi, olykor egyéb okok miatt. A folyamatos megjelenésre csak a 2. világháborút követően, 1946-tól kerülhetett sor. A lap mérete, címlapja, betűtípusa, ábraanyaga fennállása során szembetűnően sokszor esett át jelentős módosulásokon, míg mai formáját elnyerte.

A tartalmat és a profilt illetően a változások mértéke kisebb. Az alkalmazott (növényvédelmi) témájú rovarügyi cikkek száma fokozatosan csökkent, és ezzel párhuzamosan egyre inkább a faunisztikai és taxonómiai közlemények alkották a megjelenő publikációk zömét. A Folia időszakában 1968-tól jelentek meg az egy-egy rovarcsoportot (vagy más izeltlábúcsoporthoz) monografikusan ismertető, olykor 100 oldalt is meghaladó közlemények, melyek pótkötet (supplementum) formájában láttak napvilágot. (A Rovartani Lapokban viszont az 5–10 oldalt meghaladó munkák is ritkaszámba mentek.)

Kezdetben a cikkek nyelve magyar volt, és legfeljebb a nagyobb cikkek kivonatát közölték idegen nyelven (franciául, németül vagy angolul). Később a Foliában a nagyobb terjedelmű cikkek idegen nyelven jelentek meg, a rövid közlemények nyelve magyar maradt. 2005-től minden közlemény egységesen angol nyelvű, és magyarul csak a Társasági élet című rovat olvasható. A folyóiratnak napjainkig összesen 16 szerkesztője volt, a leghosszabb ideig Csiki Ernő (25 év) és Mahunka Sándor (31 év) végezték e munkát.

Kulcsszavak: Rovarászati Lapok, Rovartani Lapok, Folia Entomologica Hungarica, tudománytörténet, szerkesztők

A kezdetek. Rovarászati Lapok (1883)

A Rovartani Lapok megjelenése előtt egy évvel látott napvilágot a folyóirat előfutára, a Rovarászati Lapok (17. ábra). Ennek elindítója, szerkesztője Kaufmann Ernő (1849–1928), a 34 éves, pécsi származású orvos, aki a következő szavakkal bocsátotta útjára a Rovarászati Lapokat 1883-ban:

„Feladata lesz elsősorban honi bűvárainknak alkalmat nyújtani, bármínemű rovarászati észleleteiket, hazánk nyelvén, hazánk anyagi jólétének előmozdítására és közművelődésének fejlesztésére közzétenni, hogy a rovarászat iránt érdeklődő magyar közönség ne kényszerüljön ismeretvágyát ezentúl idegen szaklapok hasábjairól kielégíteni.“

A célkitűzésben a hangsúly a magyar nyelvűségen van. Vajon mi készítette a Duna-gőzhajózási Társaság bányaorvosát egy rovartani tárgyú folyóirat létrehozására? Talán a legfontosabb az okok között az az elkeseredett vita, melyet a hazánkat 1875-ben elért filoxéra felfedezése ügyében vívtak. A vita tárgya az volt, hogy a Pancsován (Szerbia: Pančevo) fölbukkant hírhedt szőlőkártevőt ki mutatta ki előbb: Gerger Ede távírdász főtitest, amatőr természetvizsgáló, vagy Deininger Imre, a magyaróvári gazdasági akadémia tanára. Kaufmann Ernő, aki a háborúskodást élénk figyelemmel kísérte, átértette a hiányát egy olyan rovarászati szaklapnak, mely mozgósítaná a szakembereket a veszedelmes kártevő ellen, és nem utolsósorban nyilatkozatra és állásfoglalásra készítetné őket. 1883-ban egyébként már újtára indult a Természettudományi Közlöny, a mai Természet Világa elődje, a Matematikai és Természettudományi Közlemények valamint a Herman Ottó által megindított Természetráji Füzetek, a mai Annales historico-naturales Musei nationalis hungarici őse. E folyóiratokban szintén sokféle rovartani tárgyú közlemény jelent meg.

Az egyetlen évfolyamot megért Rovarászati Lapok 12 füzetből áll, oldalszáma 212. A kötet jó részét a néhány oldalas cikkeken kívül az „Irodalmi tudósítások” cím alatt közölt ismertetések teszik ki, melyek a korszak kiemelkedően fontosnak ítélt bel- és külhoni rovartani munkáit mutatják be az olvasóközönségnek. A cikkek és az ismertetett művek szerzőiben a 19. század végének legnevesebb zoológusait, illetve entomológusait tisztelhetjük. Ilyen volt többek között Bíró Lajos, Chyzer Kornél, Daday Jenő, Horváth Géza, Mocsáry Sándor, Sajó Károly, Szépliget Győző, Tömösváry Ödön – részben a Magyar Nemzeti Múzeum Állattári Osztályának munkatársai. A külföldiek közül megemlítendő Edmund Reitte osztrák bogárkutató, akinek a híres „Bestimmungstabellen” sorozata már újtára indult. A legalább 10 ezer új taxont leíró koleopterológus munkái az európai és a palearktikus bogarak tanulmányozásában ma is alapvetőek és nélkülözhetetlenek (Merkl és Vig 2009).

A közlemények a következő témák köré csoportosulnak: 1. Magyarországi területek rovar-

faunájának bemutatása; 2. növényvédelmi és közegészségügyi szempontból fontos rovarfajok ismertetése; 3. a rovarok életmódjára vonatkozó szabadföldi megfigyelések; 4. módszerek, tanácsok a rovarok gyűjtésére valamint a gyűjtemény kezelésére. Kaufmann Ernő a felsorolaton kívül a hazai rovarászok nevét és címét rendszeresen közölte. A „Vegyes” rovatban személyes közléseknek kívánt helyet adni. Nyilvánvaló volt ebben a szándék, hogy növelje az előfizetők lelkesedését. A 12. füzetben megjelent egyik cikk a „cyánkálium” (ciánkáli, kálium-cianid) ölü hatását mutatja be. Ma a rovarászok ezt a veszélyes mérget szinte egyáltalán nem használják.

A Rovarászati Lapoknak a laptulajdonos és szerkesztő Kaufmann Ernő minden erőfeszítése ellenére csak egyetlen évfolyama, azaz 12 füzete jelent meg. A honi rovarászok névjegyzékének közreadása valamint a személyes közléseknek helyet adó „Vegyes” rovat megnyitása sem teremtett kellő alapot a megfelelő előfizetői létszám elérésére és a fennmaradáshoz szükséges pénzösszeg előteremtésére. A lap így egy év után megbukott. A Rovarászati Lapok mindenestre az első magyar nyelvű entomológiai folyóirat, melyet igen kevés példányban adtak ki, így ma szinte megszerzethetetlen antikváriumirritkaság. Bár csekély számú pártfogója akadt, és átütő sikert nem ért el, felfigyeltek rá és tudomásul vették (Husztly 1967).

A hőskor. Rovartani Lapok (1884–1926)

A Rovartani Lapok (18. ábra) 1884-ben indul újtára. Nem tekinthetjük a Rovarászati Lapok folytatásának, hanem inkább az elkezdett szándék továbbvivőjének. Hősi korszak ébredésének lehetünk tanúi, melyben a magyar rovarászat vezéralakjai küzdenek a lap fennmaradásáért, súlyos anyagi nehézségek között.

Az első két kötetet Horváth Géza (1847–1937) (1. ábra) szerkesztette. Ő, aki akkorra már megszervezte az országos Filoxéra Kísérleti Állomást, régóta szükségét látta egy olyan rovartani folyóirat megindításának, amelyben különös figyelmet szentelnek a rovarok életmódjának valamint a hasznos és káros rovarok ismer-

etésének. Horváth Géza ekkor 36 éves, hat éve levelező tagja az Akadémiának, számos tudományos publikáció szerzője. Ha tekintetbe vesszük, hogy már ekkor öt idegen nyelvet beszélt folyékonyan, és azt, hogy Herman Ottó mellett eltanulta a lapszerkesztés fortélyait, nyilvánvaló, hogy nála szakavatottabb ember nem vehette volna kezébe az induló Rovartani Lapokat. Modern szemlélete megnyilvánul a lap beköszöntőjében írottakban.

„A tudományt nem egy-pár magyar szaktárs kedvéért, hanem az egész emberiség érdekében kell művelni, s ennél fogva a közlésre oly közeget, oly nyelvet kell használni, amelyet a világ minden szakembere vagy legalább legnagyobb része megért.”

Mielőtt Horváth Géza belefogott a Rovartani Lapok szerkesztésébe, megvált a Természettudományi Közlönyben felelős rovatától, és lemondott a Természettudományi Társulatban viselt másodtitkári tisztségéről is. Egyidejűleg segédszerkesztőket is választott maga mellé Frivaldszky János, Mocsáry Sándor, Paszlavszky József és Tömösváry Ödön személyében. Frivaldszky és Mocsáry, az Állattári Osztály elismert rovarkutatóiként a társadalmi és szakmai tekintélyt voltak hivatva képviselni, a fiatal Paszlavszky és Tömösváry tanárok a tetterekészséget és a szervezőkészséget testesítették meg.

A korban legidősebb Frivaldszky János az 1970-től önállósult Állattár első igazgatóőre, 1873-tól pedig az Akadémia rendes tagja (Bodó és Viga 2002). Elsősorban a bogarak kutatójaként szerzett nemzetközi elismerést. Tömösváry Ödön (1852–1884), a fiatalon elhunyt entomológus és tanár, a hazai zoológia egyik nagy reménysege. Kolozsváron Entz Géza tanítványa volt, később filoxerabiztosként Horváth Géza munkatársaként dolgozott. Herman Ottó is egyengette útját a kiváló rajzkészséggel megáldott kutatonak. Tömösváry 1883-ban megfigyeléseket végzett az Al-Dunán tömegesen fellépő kolumbácsi léggel kapcsolatban, és tanulmányt is írt róla a Természettudományi Közlönyben (Bognár 1994).

Horváth Géza lapjának beköszöntőjében imponáló biztonságról és egyértelmű határozottságról tett tanúbizonyságot, miközben a lap há-

mas célkitűzését (a tudományost, a népszerűsítő és a gyakorlatit) felvázolta. A következő sorokból kiviláglik, hogy Horváth Géza a ma már általános gyakorlatként bevált biológiai védekezés gondolatát már majdnem 130 éve fölvetette (Husztly 1967).

„Közleményeink nem fognak csupán csak a szorosabb érelemben vett rovarokra szorítkozni, hanem ki fognak terjedni a többi izelt-lábú állatokra, a pókok, százlábúak és rákok osztályára is. Hozni fogunk ezek köréből legelőször is eredeti megfigyeléseken és önálló vizsgálatokon alapuló cikkeket és kisebb értekezéseket s egy francia mellékletben gondoskodni fogunk, hogy azoknak a tudományra nézve új vagy érdekesebb adatai a külföld szakemberei előtt is érthetők legyenek... Különös figyelmet fogunk fordítani továbbá a biológiai viszonyok tanulmányozására, s e tekintetben gondoskodásunknak legkiválóbb tárgyát a hasznos és káros rovarok fogják képezni... Hogy termékeinket ezeknek az apró, de tömérdekségük miatt annál veszedelmesebb ellenségek támadásaitól sikeresen megóvhassuk és megvédelmezhessek, ismernünk kell mindenekelőtt magukat az ellenségeket, valamint azok életmódjának, szaporodásának, fejlődésének és táplálkozásának viszonyait. Amidőn ezeket lapunkban ismertetni fogjuk, közölni fogjuk egy szersmind az ellenük alkalmazható legjobb elenszereket és legcélszerűbb óvó intézkedéseket.

A leghathatósabb segedelmet kapja az ember a káros rovarok ellen ugyancsak a rovarok osztályából a rovarpusztító rovarok részéről. Ezek a hasznos rovarok – a rovaréó hasznos madarakkal s az időjárás viszonyaival karöltve – a legtöbbet tesznek a rovarok ellensúlyozására.”

Ha belelapozunk a Rovartani Lapok első évfolyamába, a főcikk és az Apró közlemények szerzői közül Horváth Géza, Tömösváry Ödön valamint Bíró Lajos nevével különösen sokszor találkozhatunk, ők hárman összesen 38 cikket publikáltak az 1884-ben megjelent 82-ből. A szerzők sorában szerepel még többek között Emich Gusztáv (1834–1911), az első magyar kertészeti rovar-tani szakkönyv megalkotója valamint Sajó Károly (1851–1939), a hazai rovar-tan egyik legsokoldalúbb egyénisége. Sajó Károly a marokkói sáska elleni védekezés

kidolgozójaként írta be magát a hazai növényvédelem történetébe. A filoxéra a saskajárásnál is nagyobb csapást jelentett, így nem csoda, hogy a Rovartani Lapok több közleményben is foglalkozik a veszedelmes szőlőkártevővel és a védekezés módjával.

A Rovarászati Lapokhoz hasonlóan az eredeti közlemények mellett igen nagy teret szenteltek a szakirodalom ismertetésének, összesen 57 ilyen cikk található az 1. évfolyamban. Újdonság a Különlélek c. rovat, amelyben a szerzőnév nélküli, kisebb terjedelmű publikációk kaptak helyet. Színes, könyvatos tábla szolgál illusztrációul Horváth Géza: A kolumbácsi légy c. cikkéhez, melyet Tömösváry készített (31. ábra). Tömösváry Ödön a rovarok átalakulásáról szóló közleményét szép kivitelű, fekete-fehér fametszetek ékesítik (29. és 30. ábrák). Közülük az egyik, az oleanderszender rajza Herman Ottó munkája. A közismerten sokoldalú zoológus nemcsak a szónak volt felülmúlhatatlan mestere, de kiválóan rajzolt is.

A Rovartani Lapok megjelenítésének súlyosabb tételeit a színes könyvatosok (litográfikák) valamint a fekete-fehér fametszetek elkészítése és sokszorosítása jelentette. Horváth Géza már az első két füzet megjelenésekor látta, hogy a mindössze 96 előfizetőtől kapott összeg nem fogja fedezni a lap egész évi előállításának költségeit. Megpróbált takarékoskodni, vagyis csökkenteni a további füzetekben az ábrák számát, de hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a veszteség elkerülhetetlen. Szorult helyzetében az Akadémia matematikai és természettudományi állandó bizottságához fordult, hogy egy korábban elkezdett tanulmányát („*A felemás szárnyú rovarok biológiai és földrajzi elterjedése hazánkban*”) befejezhesse, és ezért anyagi támogatást kérjen. Az Akadémia 1884-ben és a következő évben egyaránt folyósított pénzt a munkára. További támogatást jelentett, hogy a Földművelési, Ipari és Kereskedelmi Minisztérium a lap 58 példányát megvásárolta a gazdasági tanintézetek, vincellériskolák és kerületi filoxérafelügyelők számára, és ugyanennyit előfizetett az 1885. évre is. Sajnos az anyagi veszteséget a befolyt összegek nem szüntették meg, csak kismértékben enyhítették.

Az 1885. év végén Horváth Géza végérvényesen búcsút mondott lapszerkesztői tevékenységének. Érdekes, hogy lemondása indokaként később is mindig csak a munkatársak hiányát említette, anyagiakra sohasem hivatkozott. Meg is szűnt volna a folyóirat, ha Biró Lajos (1856–1931) (2. ábra), a későbbi világhírű Új-Guinea-kutató, aki a Filoxéra Kísérleti Állomás alkalmazottjaként Horváth Géza munkatársa volt, át nem veszi elődje szerepét. Biró tulajdonképpen már Tömösváry 1884 augusztusában bekövetkezett halálakor szerkesztőtársa lett Horváth Gézának, így volt alkalma ellesni a lapszerkesztés csinját-bínját. Az ekkor 29 éves rovarkutató Horváth Géza lemondó sorainak hatására elhatározta, hogy továbbviszi a lapot, amelyben egyébként már ő maga is sokat publikált. Méretetlen tettvágy fűtötte, amikor feladatához látott. Nem volt könnyű dolga, hiszen a leköszönő Horváth Gézával a korábbi vezetőség is távozott posztjáról, így egyedül maradt a Rovartani Lapokkal. A korábbi segédszerkesztők, Frivaldszky János, Mocsáry Sándor, Paszlavszky József ha cikkszerzőként nem is, de szerkesztőként elhatárolódtak a „meggondolatlan ifjúságot” megszemélyesítő Biró Lajostól.

Biró Lajos, akit Horváth Géza az anyagi viszonyokba sohasem avatott bele (csak az előfizetők névsorát hagyta Biróra, de az általa szerkesztett és el nem kelt füzeteket visszatartotta), új munkatársak után volt kénytelen nézni. Ezeket két, hozzá hasonló korú és vérmérsékletű tanárban, Lendl Adolfban és Vángel Jenőben találta meg. Lendl Adolf (1862–1942) (3. ábra) pályája igen szerteágazó: zoológusként főként pókokkal foglalkozott, 1911 és 1919 között a Fővárosi Állat- és Növénykert igazgatója. A Magyar Rovartani Társaság alapító tagja és a Természet című népszerű állattani folyóirat alapítója és kiadója. Vángel Jenő (1863–1918) (4. ábra) a budapesti egyetem állattani tanszékén tanársegéd Margó Tivadar mellett, később adjunktus. Pályája kezdetén lepkészettel, majd összehasonlító szövegtannal foglalkozott. 1899-ben jelent meg a „*Nagy képes természetrajz a hazai művelt közönség számára*” című könyve, mely valójában fordítás. A Rovartani Lapok 3. évfolyamába összesen kilenc közleményt adott le.

ARCKÉPCSARNOK

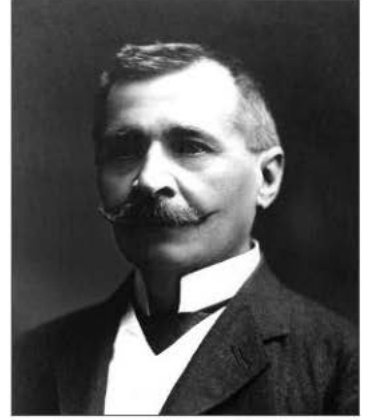
A Rovartani Lapok és a Folia Entomologica Hungarica szerkesztői
Zárójelben a szerkesztői tevékenység évszáma

1. ábra. Horváth Géza
(1884–1885)

2. ábra. Biró Lajos
(1886)

3. ábra. Lendl Adolf
(1886)

4. ábra. Vángel Jenő
(1886)

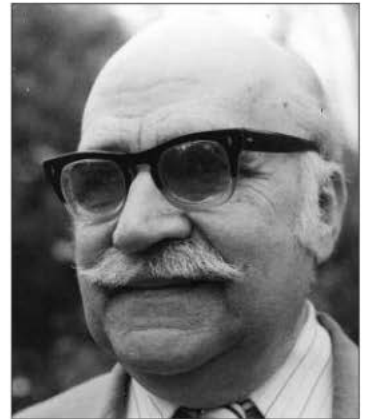
5. ábra. Abafi-Aigner Lajos
(1897–1907)

6. ábra. Jablonowski József
(1897–1899) és (1923–1929)

7. ábra. Csiki Ernő (1898–1918),
(1922–1923) és (1929–1930)

8. ábra. Szent-Ivány József
(1938–1943)

9. ábra. Surányi Pál
(1946)

10. ábra. Soós Árpád
(1947–1956)

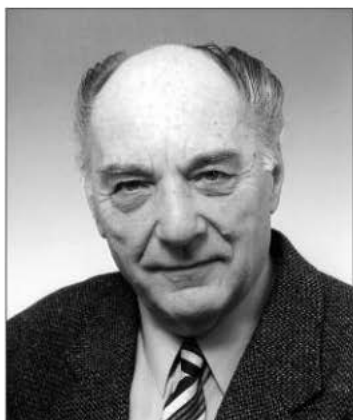
11. ábra. Kovács István Endre
(1957–1963)

12. ábra. N. Bajári Erzsébet
(1963)

13. ábra. Steinmann Henrik
(1964–1970)

14. ábra. Papp Jenő
(1971–1972)

15. ábra. Mahunka Sándor
(1973–2004)

16. ábra. Merkl Ottó
(2005–)

A Rovartani Lapok 1886-ban megjelent 3. évfolyama a szerkesztés elveit tekintve megőrizte a Horváth Géza által kialakított szerkezetet és tagolást. A francia nyelvű kivonatokat továbbra is Horváth Géza készítette el. A három szerkesztő tiszteletét fejezte ki az elődök és a nagynevű rovarász szerzők iránt, és az induló évfolyam előszavában a következőket írták:

„*Fiatal erőnkben eleinte még nem bízunk, de buzdított az eddigi közreműködők szíves ígérete, hogy nem vonják meg tőlünk jóakarátú tanácsaikat és közreműködésüket, és bizalommal vettük át a Rovartani Lapok szerkesztését. Ha sikert aratunk, azt leginkább t. munkatársainknak fogjuk köszönni, kik között Dr. Chyzer Kornél, Dr. Entz Géza, Frivaldszky János, Dr. Horváth Géza, Kohaut Rezső, Kriesch János, Mocsáry Sándor és Paszylavszky József urakkal dicsekedhetünk. Nagybecsű támogatásuk, melyben részesíteni fognak, elegendő biztosítékot nyújt arra, hogy a Rovartani Lapok továbbra is fenn tartják jó hírnevüket.*”

Az első füzetek megjelenése ugyan sikerrel kecsegtetett, de az év végére Bíró Lajosnak is ugyanúgy tudomásul kellett vennie a veszteséget, mint elődeinek, Kaufmann Ernőnek és Horváth Gézának. A leköszönő Horváth Géza búcsúzórt írt a lapjába, Bíró Lajos és szerkesztőtársai nem jelezték előre távozásukat. A megmaradt köteteket ott hagyták a Ferenc József tér (ma Roosevelt tér) 6. szám alatt, a Filoxéra Kísérleti Állomáson, ahová a nyomda a Rovartani Lapok füzetait szállította.

A Rovartani Lapok ezek után 11 évre szünetelt, és csak 1897-ben indult újra útjára, amikor Abafi-Aigner Lajos könyvkereskedő Jablonowski Józseffel átvette az elakadt vállalkozást. Abafi-Aigner (1840–1809) (5. ábra) neve elsősorban két könyve: „*A lepkészet története Magyarországon*” (1898), és a „*Magyarország lepkéi*” (1907) alapján ismert a rovarászok előtt. Ma mindkét munka antikváriumi ritkaságnak számít. Abafi-Aigner eredeti tevékenysége távol állt az entomológiától: könyvkereskedői szakmáján kívül széles körű irodalmi aktivitást fejtett ki, többek között Petőfi-verseket ismertetett meg a külfölddel, folyóiratokat indított útjára. Németül és magyarul egyaránt megírta a szabadkőművesség magyar-

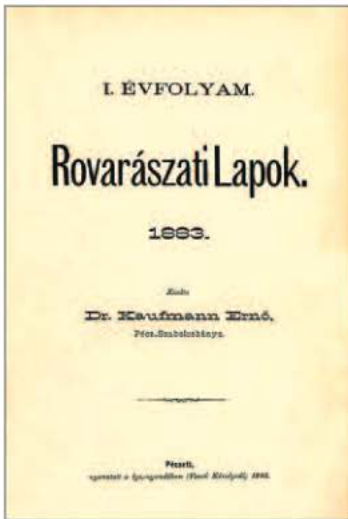
országi történetét. Üzleti vállalkozása lassan csődbe ment, a lepkészetre pedig csalódottságában, 1895-től adta fejét, amikor rájött, hogy ségégei becsapták, és saját hasznukra olyan boltoknak adták el a kiadványait, amelyekkel nem is állt szerződésben.

A Rovarászati Lapok folytatásának gondolata is 1895 táján fogalmazódhatott meg Abafi-Aignerben a lepkészek hetenként megtartott kedélyes társas összejövetelén, a Rákóczi úti Muhr-vendéglőben. Ötlete a folyóirat iránt leginkább érdeklődő Horváth Géza, Lendl Adolf, Daday Jenő, Kohaut Rezső, Szépligeti Győző és mások előtt is helyeslésre talált. Mivel Horváth Géza 1896-tól az Állattári osztály igazgatója lett, a lap szerkesztését nem vállalhatta. Szakemberként Jablonowski Józsefet ajánlotta Abafi-Aigner mellé, aki a Rovartani Állomáson munkatársa volt, és Horváth Géza távozását követően után annak vezetője lett.

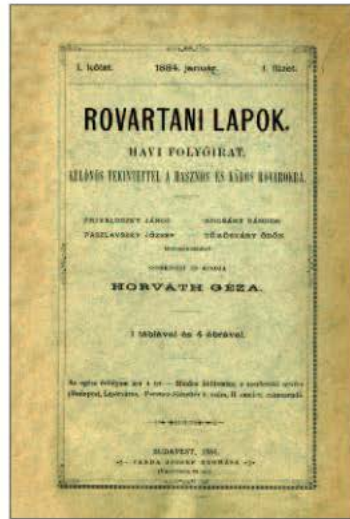
Jablonowski József (1863–1943) (6. ábra) a hazai növényvédelem egyik legeredményesebb művelője. Munkássága a mező-, kert- és szőlőgazdaságot károsító állatok, főleg a rovarok életmódjának és leküzdésének kutatására terjedt ki. Nincsen olyan fontosabb rovarkárosító, melyet ne tanulmányozott, és amelynek irtását kísérletileg ki ne dolgozta volna. Jelentős szerepet vállalt a filoxéra elleni küzdelemben, és az általa feltalált lóvontatású sáskairtó gépet teljes sikerrel vetették be a sáskajárások során. „*A gyümölcsfák és a szőlő kártevő rovarai*” c. könyve három kiadást ért meg. Jelentős még „*A cukorrépa állati ellenségei*” c. munkája is (Balás és Sáringer 1984).

Abafi-Aigner, a sokat próbált kiadó és könyvkereskedő személyében a Rovartani Lapok megjelentetésének anyagi gondjai egy időre megoldódtak. A hosszú kereskedői tapasztalat, a kiterjedt kapcsolatok és nem utolsósorban a fáradhatatlan levelezés és utánajárás révén elérte, ami elődeinek nem sikerült: a kiadások és az előfizetői bevétel valamint a lapok eladása között egyensúlyt teremtett. Azt is jól tudta, hogy milyen ereje van a hagyományok tiszteletének az olvasók bizalma megnyerésében, a Rovartani Lapok profilján így nem sokat változtatott. Kisebbségi formai módosítás, hogy évente csak

A Rovartani Lapok és a Folia Entomologica Hungarica borítói 1884 és 2006 között

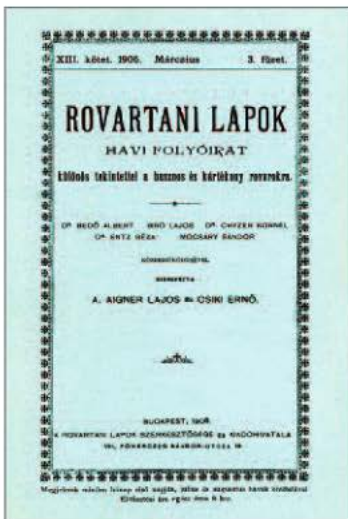
17. ábra. A Rovarászati Lapok belső borítója (1883) (szerkesztő: Kaufmann Ernő)

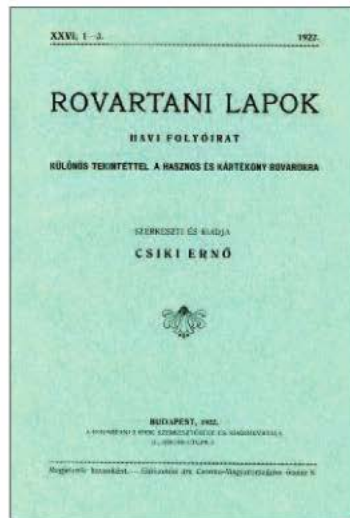
18. ábra. A Rovartani Lapok első évfolyama (1884) (szerkesztő: Horváth Géza)

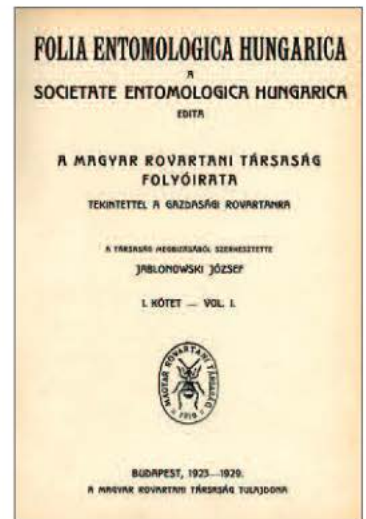
19. ábra. A Rovartani Lapok 1897-ben (szerkesztő: Abafi-Aigner Lajos és Jablonowski József)

20. ábra. A Rovartani Lapok 1906-ban (szerkesztő: Abafi-Aigner Lajos és Csiiki Ernő)

21. ábra. A Rovartani Lapok 1923-ban (szerkesztő: Csiiki Ernő)

22. ábra. A Folia Entomologica Hungarica első évfolyama (1923) (szerkesztő: Jablonowski József)

23. ábra. A Folia Societatis Entomologicae Hungaricae 1929-ben (szerkesztő: Csiki Ernő)

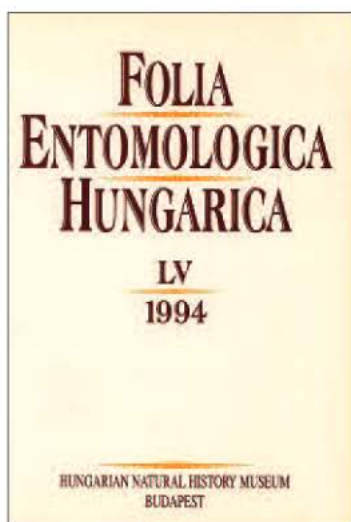
24. ábra. A Rovartani Közlemények (Folia Ent. Hung.) 1946-ban (szerkesztő: Surányi Pál)

25. ábra. A Rovartani Közlemények (Folia Ent. Hung.) 1954-ben (szerkesztő: Soós Árpád)

26. ábra. A Folia Entomologica Hungarica 1977-ben (különszám) (szerkesztő: Mahunka Sándor)

27. ábra. A Folia Entomologica Hungarica 1994-ben (szerkesztő: Mahunka Sándor)

28. ábra. A Folia Entomologica Hungarica 2006-ban (szerkesztő: Merkl Ottó)

Jablonowski József a Magyar Királyi Állami Rovartani Állomás igazgatójaként idővel egyre kevesebb időt tudott szakítani a Rovartani Lapokra, Abafi-Aigner ezért 1898-ban az akkor 23 éves Csiki Ernőt kérte föl harmadik szerkesztőnek. Csiki Ernő ekkor már második éve asszisztens a Nemzeti Múzeum Állattári Osztályán. Amikor Jablonowski 1900-ban végképp leköszönt, Abafi és Csiki ketten vitték tovább a folyóiratot 1907-ig (20. ábra). Ebben az időszakban a munka szakmai és tudományos része egyre inkább Csiki Ernő vállán nyugodott, míg Abafi-Aigner az adminisztratív teendőket, a postázást, az előfizetők reklamációinak megválaszolását végezte. 1908 végén, Abafi-Aigner egészségi állapotának romlása miatt Csiki átvette a lap vezetését. Megvásárolta az el nem kelt köteteket, megkapta a folyóirat működtetéséért járó állami támogatást, és laptulajdonosként, kiadóként valamint szerkesztőként a Rovartani Lapok minden gondja a nyakába szakadt. A lap történetében első ízben fordult elő, hogy egyetlen személy felelt mindenért.

A következő tíz év (1909–1918) alatt érte el a Rovartani Lapok fejlődésének – mind megjelenésében, mind tartalmában – a legmagasabb szintjét. Csiki Ernő személyében a kiváló tudós egyesült a sokat tapasztalt kiadóval, aki az őt kijátszani próbáló nyomdászokkal is hangot talált. A saját tulajdonába került lap kéziratait 1909-től egy másik nyomdába küldte, hogy az küllemében is jobban megfeleljen az olvasók igényeinek. A példányszámot 500-ra emelte. A címlapon 1910-től a Bogár u. 3. (Csiki Ernő lakáscíme) állt a Rovartani Lapok szerkesztősége és kiadóhivatalaként. Az évenként kiadott füzetek száma újból 12 lett, mint Horváth Géza idejében, igaz, esetenként az egyes füzetek összevonva jelentek meg, különösképpen az 1. világháború vészterhes éveiben. Az anyagi okokból korlátozott számú színes litográfiák szép példája a 17. kötetben megjelent Apolló-lepkék illusztrációja (32. ábra). Csiki Ernő 2008 végén nyílt olvasói levélben hozta az előfizetők és a lap olvasóinak tudomására szerkesztői elképzeléseit:

„...A *Rovartani Lapok* célja ezentúl is ugyanaz lesz, ami volt, – legelső sorban a hazai fauna

ismertetése, a rovartani ismeretek terjesztése, a gyakorlati rovartan ápolása, a gazdasági és erdészeti szempontból hasznos és káros rovarok ismertetése stb. Minthogy folyóiratunk hazánk egyetlen ily irányú szaklapja, szükségesnek tartom, hogy olvasóink ennek révén ismerjék meg mindazt, ami az entomológia terén nemcsak hazánkban, hanem a külföldön is történik; az irodalmi rovatból pedig hű képet nyerjenek a rovartani irodalomról.”

Az 1910. év jelentős eseménye volt a Magyar Entomológiai Társaság megalapítása, melyről Horváth Géza, a hazai rovartan szaktekinetélye, a társaság első elnöke szólt (lásd Horváth 1911):

„...A budapesti entomológusok már több év óta részint a kir. magy. természettudományi társulat állattani szakosztályának ülésein, részint rendszeres heti társas-összejöveteleken eddig is elég sűrűn érintkeztek egymással. Nagy többségük azonban végre elérkezettnek hitte az időt arra, hogy a magyar rovarászok külön entomológiai társaságba tömörüljenek, a melynek keretében aztán intenzívebb módon művelhessék szaktudományukat és kellemesebben áldozhassanak rovargyűjtő kedvtelésüknek. Így alakult meg 1910 május 14-én a Magyar Entomológiai Társaság, mely azonban működését voltaképpen csak most, 1911 január elején kezdte meg.

A Magyar Entomológiai Társaság a *Rovartani Lapokat* választotta közlönyéül. A jelen füzetet a társulat tagjai tehát már tagsági illetmény fejében kapják.

Midőn a Magyar Entomológiai Társaság tagjait ez alkalommal kettős minőségemben, mint a *Rovartani Lapok* alapítója és mint a Magyar Entomológiai Társaság legelső elnöke, melegen üdvözlöm, egyszermind arra kérem, hogy a *Rovartani Lapokat*, immár társulati közlönyünket, szellemileg is támogassák és közleményeikkel minél gyakrabban felkeressék. Közöljék itt nemcsak nagyobb dolgozataikat, hanem még apróbb észleteiket, megfigyeléseiket és tapasztalataikat is; számoljanak be érdekesebb kirándulásaikról és újabb leleteikről. Nemegyszer megtörtént már, hogy egy-egy eleinte talán jelentéktelennek látszó adat nagy értékű felfedezésekre vezetett...”

A Magyar Entomológiai Társaság létrejöttével a Rovartani Lapok megmenekült a várható anyagi csődtől. Az éves tagsági díjból befolyó összeg egy részét ugyanis átutalták a kiadónak, melynek ellenében a társaság alapító és a rendes tagjai hozzájuthattak a folyóirathoz. Ez a biztos anyagi forrás nagyon sokat jelentett abban az időszakban, amikor az előfizetők létszáma apadózott, és a Földművelésügyi Minisztérium által kiutalt támogatás is elmaradt olykor a szerkesztő folyamodványai ellenére. Csiki egyébként a könyvkereskedőket is rendszeresen foglalkoztatta, akik csekély (10 százalékos) jutalékért előfizetőket hajtottak föl. A könyvtárakkal és intézményekkel való kapcsolat ápolása pedig a terjesztés egyik formája volt: a Rovartani Lapokért különféle kiadványokat, folyóiratokat lehetett szerezni. Az 1910-es évek végén Csiki Ernő már 37 cserepartnerrel állt kapcsolatban.

A Magyar Entomológiai Társaság neve a Rovartani Lapok címlapján is megjelent; a tulajdonos és szerkesztő továbbra is Csiki Ernő maradt. Társulati ügyek címmel új rovatot indított, melyben a társaság rendes üléseiről, a választmányi ülésről, a közgyűlésről, a titkári beszámolóiról, a pénztári jelentésről valamint a társaságban történt elhalálzásról értesülhettek a tagok. A 25. évfolyam első lapjain Csiki Ernő röviden összegezte a lap történetének legfontosabb állomásait, és fotót is közölt az addigi szerkesztőkről (Horváth Géza, Biró Lajos, Lendl Adolf, Vángel Jenő, Jablonowski József és Csiki Ernő) (lásd Csiki 1918).

Jablonowski József az 1880-ban megalakult Magyar Királyi Rovartani Állomásról és tevékenységéről írt összefoglaló tanulmányt (lásd Jablonowski 1918). E 33 oldalas munka, mely a hazai növényvédelmi rovartan szinte teljes áttekintését adja, terjedelménél fogva is egyedülálló a Rovartani Lapok történetében. A folyóirat megjelenésében ezután hosszabb szünet következett, részben a nyomdai költségek tetemes növekedése, részben a társasági tagdíjakból befolyó összeg csekély volta miatt. 1917 és 1918 folyamán, elsősorban anyagi okokból mértéktelen toborzás kezdődött a társasági taglétszám növelésére. Ebben az időszakban a tagok száma jóval 600 fölé emelkedett (Kaszab 1951, 1962).

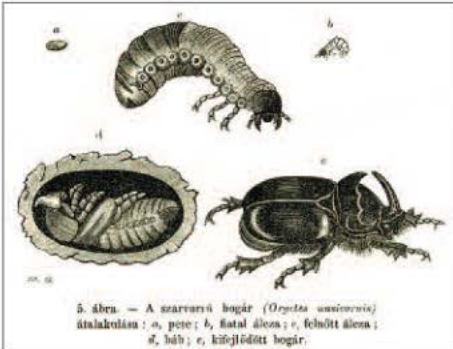
A Magyar Entomológiai Társaság válaszmányának az 1. világháborút követő első ülésén, 1921-ben és 1922-ben fölvetődött az önálló folyóirat gondolata. Csiki Ernő titkár a „*Magyar Entomológiai Társaság Közleményei*” címet javasolta, Kertész Kálmán, pénztárnok, a társaság alapító tagja a „*Rovartani Szemle*” cím felé hajlott. Megállapodás nem született, Csiki Ernő így a Rovartani Lapok folytatása mellett döntött, de most már nélkülöznie kellett a társaság támogatását. Másik nyomdát keresett, mert a szegedi Dugonics-nyomda a szállítással együtt túlságosan sokat kért volna. Esztergomban bukkant rá Buzárovits Gusztáv nyomdászra, akivel egyezsége jutott. Az összesen 144 oldalas 26. kötet első két része (1–3, illetve 4–7. füzetek) 1923-ban jelentek meg (21. ábra). A befejező harmadik rész (7–9. füzetek) három évig feküdt az esztergomi nyomda raktárában, és csak 1926-ban, az új váltópénz, a pengő kibocsátása után jelenhetett meg. Ezzel végérvényesen megszűnt a Rovartani Lapok (Husztly 1967). Csiki Ernő a Rovartani Lapok szerkesztésére összesen egy emberöltőnyi időszakot, 25 évet áldozott, de a lap megszűnése után is állandóan segítette a hozzá fordulókat, amikor a társaság már megvonta tőle az anyagi támogatást.

A *Folia Entomologica Hungarica* első időszaka (1923–1943)

A háború után újjászerveződött Entomológiai Társaság (az 1923. márciusi közgyűlése után Rovartani Társaság) elérkezettnek látta az időt, hogy saját folyóiratot adjon ki. A *Folia Entomologica Hungarica* című lap első szerkesztője egyben a társaság elnöke, Jablonowski József volt. A folyóirat elején (22. ábra) kifejtette, hogy a „*Folia*” cím a külföldi olvasók miatt volt szükséges, akik számára a magyar folyóiratcím leírása és kimondása igen nehézkes. Hangsúlyozta a gazdasági rovartan témájú munkák fontosságát, és köszönetet mondott Csiki Ernőnek, hogy éveken át helyet adott a Rovartani Lapokban a társaság ügyeinek.

Az 1923 és 1930 között megjelent első kötet füzeinek címlapján megjelent a társaság címerállata, a mehádiai tapogatósbogár

Ábrák a Rovartani Lapokból és a Folia Entomologica Hungaricából

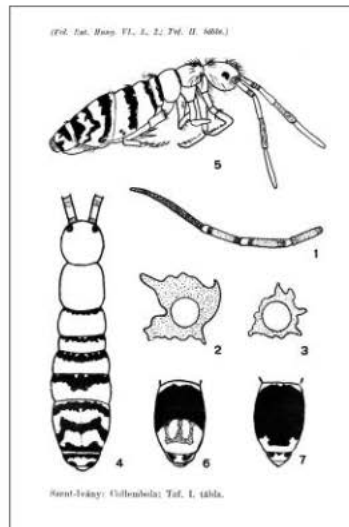
29. ábra. Orrszarvűbogár Tömösváry Ö. cikkéhez (Rovartani Lapok, 1884)

30. ábra. Oleanderszender Tömösváry Ö. cikkéhez (Rovartani Lapok, 1884)

31. ábra. Kolumbácsi légy Horváth G. cikkéhez (Rovartani Lapok, 1884)

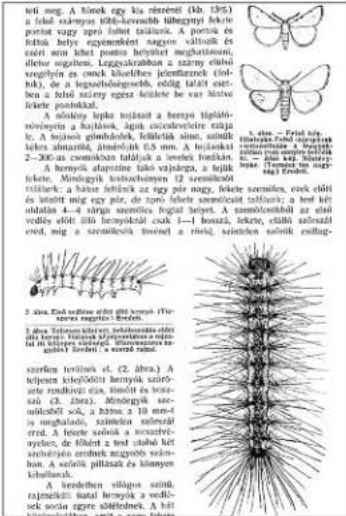
33. ábra. Ugróvillás rovarok Szent-Ivány J. cikkéhez (Folia Entomologica Hungarica, 1941)

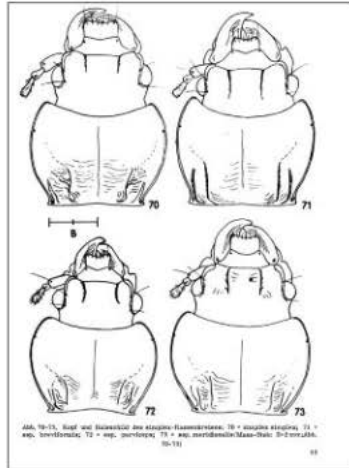
32. ábra. Apolló-lepkék Kertész A. cikkéhez (Rovartani Lapok, 1910)

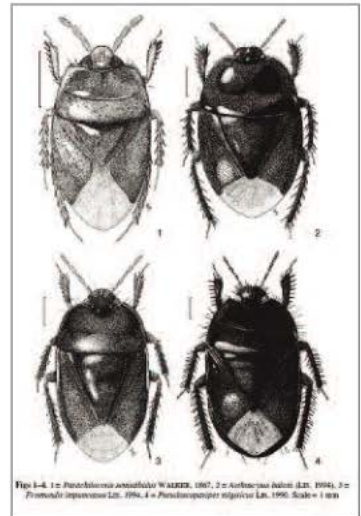
34. ábra. Tihanyi partszakadék képe Móczár L. cikkéhez (Rovartani Közlemények, 1946)

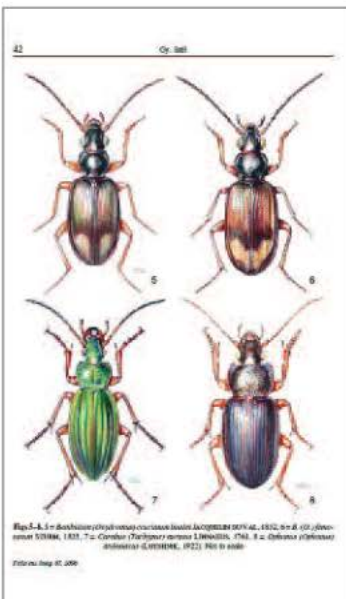
35. ábra. Amerikai medvelepke Surányi P. cikkéhez (Rovartani Közlemények, 1946)

36. ábra. Zömökfutók (*Molops*) Zd. Mlynář revíziójához (Folia Entomologica Hungarica, 1977)

37. ábra. Földipoloskák Hufnágel L. és Rédei D. cikkéhez (Folia Entomologica Hungarica, 2005)

38. ábra. Futóbogarak Szél Gy. cikkéhez (Folia Entomologica Hungarica, 2006)

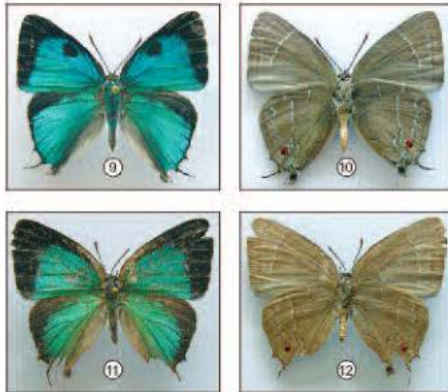

Fig. 9-12. *Basilochrysa boarizae* sp. n., type material: 9 = holotype ♂, 10 = holotype ♀, 11 = paratype ♀ female dorsum, 12 = paratype ♀ female venter.

39. ábra. Boglárkalepkék Bálint Zs. és H. Dahners cikkéhez (Folia Entomologica Hungarica, 2006)

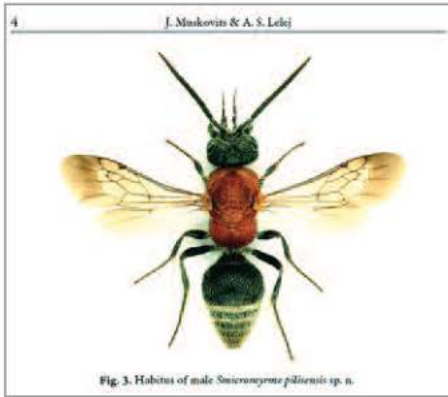

Fig. 3. Habitus of male *Saigronymeria palmeris* sp. n.

40. ábra. Pókhangya Muskovits J. és A. S. Lelej cikkéhez (Folia Entomologica Hungarica, 2010)

(*Pselaphogenius mehadiensis*) rajza. Az 1923-ban megjelent füzet mindössze 16 oldal terjedelmű, a következő (1924) 32 oldalas. 1925-ben nem jelent meg füzet, az 1926-os 52, az 1927-es 48 (két év kimaradt), az 1930-as pedig 26 oldal terjedelmű. A kimaradások és a kezdeti csekély oldalszám a háborút követő válság és az infláció együttes következménye. Az első kötetben – Jablonowski József szándékának megfelelően – főként a növényvédelmi rovaron tárgykörében íródott közlemények jelentek meg. A füzeteket indító Társasági ügyek rovatban rendszeresen beszámoltak az előző év eseményeiről, jelentést adtak a társaság pénzügyi helyzetéről. A 2. füzet 18. oldalán azon cégek és személyek nevei olvashatók, akik alapítvánnyal vagy vagyoni támogatással járultak hozzá a társaság működéséhez. A 3. füzet függelékben az alapítványt tevőkön kívül a tagdíjhátralékosok hosszú listáját is közölték.

A harmadik füzet elején Horváth Géza köszöntése olvasható. Az 1926. november 26.-án a 80. életévét betöltő tudós ünneplése a Magyar Rovartani Társaság és az egész hazai tudományos közélet nagy eseménye volt. A parádés rendezvényen a Magyar Tudományos Akadémián kívül főiskolák, egyetemek, fővárosi és vidéki múzeumok és számos intézmény képviseltette magát. A megtisztelő „*Pater Viticulturae Novae Hungaricae*” (a hazai új szőlősgazdák atyja) kitüntetést Horváth Géza a filoxéra leküzdéséért nyerte el (Jablonowski 1926). A negyedik füzetben olvasható Kadocsa Gyulának a Rovartani Társaság századik, jubileumi ülésén (1927. január 21.-én) tartott megemlékezése. Ebből kiderül, hogy a társaság megalakulása óta a legtöbb előadást Csiki Ernő, Jablonowski József és Horváth Géza tartották.

„A száz szakülésen 30 előadó összesen 151 előadást tartott, mégpedig betű szerinti sorban: Bakó Gábor 1 előadást, Benczúr Elek 1, Bíró Lajos dr. 4, Bokor Elemér dr. 6, Csiki Ernő 22, Dudich Endre dr. 5, Fekete Győző 1, Gebhardt Antal dr. 1, Gergely István 1, Györffy Jenő 3, Hajóss József 2, Horváth Géza dr. 12, Jablonowski József 21, Kadocsa Gyula 7, Kertész Ába dr. 8, Kertész Kálmán dr. 8, Zilahi Kiss Endre dr. 1, Köntzey Gerő dr. 1, Mallász József

2, Mihók Ottó 5, Moczáry Sándor 4, Pazsitzky Jenő dr. 1, Pongrácz Sándor dr. 10, Streda Rezső dr. 2, Szabó-Patay József dr. 8, Szombathy Kálmán dr., Szilády Zoltán dr. 3, Schmidt Antal dr. 6, Tomala Nándor 2 és végül Ulbrich Ede 2 előadás.” (Kadocsa 1927).

Több közleményt is írt az első kötetben Bokor Elemér (1887–1928), a barlangi bogarak elismert kutatója valamint Jablonowski József és Kadocsa Gyula. Kadocsa (1880–1962), a Rovartani Társaság alapító tagja, 1938 és 1948 között elnöke, Kossuth-díjas, a növényvédelmi kutatás kiemelkedő egyénisége, egyben megbecsült oktató, több mint 1200 publikáció szerzője (Balás és Sáringer 1984). Dudich Endre (1895–1971) a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészeti Karának hallgatójaként került a Múzeum Bogárgyűjteményébe. Barlangtani kutatásainak összefoglalását adja a Bécsben 1932-ben megjelent „*Biologie der Aggteleker Tropfsteinhöhle Baradla in Ungarn*” c. munka. 1934-től az állatrendszertan professzora a Pázmány Péter Tudományegyetemen, ahol megteremtette a korszerű rendszertani oktatás alapjait. Egyik fő törekvése a hazai állatvilág kutatásának megszervezése volt. 1957-ben megkapta a Kossuth-díjat (Kecskeméti és Szél 2002).

A Folia második kötetének szerkesztője Csiki Ernő, a Rovartani Társaság következő elnöke. A folyóirat címlapján az első kötetből eltérően „*Folia Societatis Entomologicae Hungaricae. A Magyar Rovartani Társaság Közleményei*” áll (23. ábra). Az is különös, hogy a Jablonowski által gondozott első kötet ötödik füzeté később (1930) jelent meg, mint a második kötet első füzeté (1929). A 136 oldalt kitevő 2. kötetben alkalmazott rovartani cikket egyáltalán nem találunk, hanem faunisztikai, rendszertani és összehasonlító anatómiai közlemények szerepelnek benne. Az utóbbira példa Gebhardt Antal 45 oldalas tanulmánya a díszbogarak bélcsövéről (Gebhardt 1929). A két kötet eltérő tematikája nemcsak Jablonowski és Csiki szerkesztői elveinek különbözőségét mutatja, hanem a társaság anyagi erősödésnek egyik bizonyossága. A folyóirat ugyanis most már megengedhet magának, hogy ne keresse tovább az adakozó vállalatok, gazdák és földbirtokosok kegyeit,

hanem az elméleti entomológia szószólója legyen (Huszty 1974).

A Folia 2. kötetének lezárulásával a folyóirat és a társaság történetének talán legkritikusabb részéhez érkezett. Csiki Ernő elnöksége alatt a társaság választmányra rábízta az egész pénzügyi gazdálkodást Mihók Ottó magánbankára, és a bank csödbe jutott. Bukásával magával rántotta a Magyar Rovartani Társaságot, mely fizetéképtelen lett, és tőkéstől-kamatostól elvesztette minden vagyonát. Míg a Mihók-féle hitelbank egy korábbi megingás miatt szerezte meg a társaság pénzét, a társaság a magas kamat reményében fektetett be a kétes üzletbe. Az anyagi csőd miatt a társaság bizalma megrendült a vezetőségben, széthúzás ütötte fel a fejét, egyesek a választmányt, illetve Csiki Ernőt hibáztatták. Az elégedetlen hangok miatt Csiki Ernő nem jelöltette magát újra, hanem lemondott elnökségéről és visszavonult a társaságtól. Ennek hatására a szakmai tekintélyt képviselő muzeológusok és amatőrök egy része is kilépett. A Folia megjelenése és a társasági élet csaknem 8 évig szünetelt.

Sok évi pangás után a Rovartani Társaság 1937-ben éledt újjá. A vezetőség ezúttal nem a pénzes alapítványtevők és adományozók jóindulatát kereste, hanem a rovartan iránt elkötelezetteket kívánta a társaságnak megnyerni. Kadocsa Gyula titkárként majd elnökként olyan szívonáló előadóületeket szervezett, melyre az állattant hallgató egyetemisták rendszeresen eljártak. Balkáni gyűjtőutakról, rovarcsoportok tanulmányozásában elért eredményekről egyaránt szó esett az üléseken, ahová a tudományosság újra bevonult. A fölpezsdült társasági élet azután a múzeumhoz közeli Posch-vendéglőben folytatódott tovább. Ebben a légkörben tettek javaslatot egyre többen a társaság folyóiratának kiadására, mellyel Szilády Zoltán, a társaság elnöke is egyetértett. A kiadásnak azonban sajnos egyelőre gátját szabta a pénztelenség (Huszty 1974).

A társaság újjáéledésében nagy szerepet játszott Dudich Endre professzor, aki az egyetemi állattani intézet élén közel tudta hozni az egyetemi és a múzeumi kutatómunkát. Kiváló oktatóként olyan entomológusokat nevelt, akik teljes mértékben magukénak érezték a társaság célkitűzéseit (Kaszab 1962). Tanítványai közül

a hazai zoológia számos ismert szakembere került ki, többek között Balogh János, Fábíán Gyula, Jermy Tibor, Kaszab Zoltán, Móczár László, Soós Árpád, Szent-Ivány József és Woynarovich Elek.

A kilátástalan anyagi helyzetben Szent-Ivány Józsefnek támadt az az ötlete, hogy a frissen végzett hallgatók disszertációját használja föl a Folia feltámasztásához. Akkoriban ugyanis a pályázónak saját pénzén kinyomtatva száz példányt kellett benyújtania doktori dolgozatából az egyetemen. Az első jelölt Móczár László volt, Szent-Ivány meg is állapodott vele a nagyobb példányszám kinyomtatásáról. (A disszertáció költségének tekintélyesebb részét amúgy is a nyomdai kiszedés képezte.) Móczár László 1937-ben elkészített 60 oldal terjedelmű, szép illusztrációkkal ellátott dolgozatához (Móczár 1938) a társaság hozzáfűzte a többi cikket, elsősorban Szent-Ivány közleményeit. A Folia 3. kötetének első négy füzete, így elkészült 1938-ban. A négy füzet oldalszáma összesen 170.

A Folia szerkesztője 1938 és 1943 között Szent-Ivány József (1910–1988) (8. ábra) volt. Diplomatapályára készült, ezért Bécsbe ment tanulni, majd a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen végzett biológia-földrajz szakon. Életében számos nyelvet (angol, német, lengyel, cseh, szlovák) tanult meg. Nyelvtudását és széles körű zoológiai ismereteit jól kamatoztatta a szerkesztői munka során. Természettudományi Múzeumban múzeumi őrként szolgált 1943-ig. A 2. világháború után Németországban, majd Ausztráliában telepedett le. Hosszú ideig élt Pápua Új-Guineában is. Tevékenysége igen szerteágazó volt, de elsősorban lepkékkel foglalkozott. Legmaradandóbb alkotása Új-Guinea entomológiai bibliográfiájának összeállítása (Bodó és Viga 2002).

Az 1938 és 1943 között folyamatosan megjelent Folia köteteinek címlapján már nem szerepelt a társaság címerállata, a mehádiai tapogatósbogár. A korábbi számoktól eltérően gyakran fekete-fehér fotók illusztrálták a közleményeket. Többször találkozhatunk igényes, szépen kivitelezett tusrajzokkal, mint az ugróvillás rovarok ábrája Szent-Ivány cikkében (1941) (33. ábra). A közlemények nyelve többnyire magyar, de

akadnak német, ritkábban francia vagy angol nyelven íródott dolgozatok, melyeknek a kivonata készült el magyarul. A szerzők között legsűrűbben Kadocsa Gyula, Kaszab Zoltán, Móczár László, Szent-Ivány József és Szelényi Gusztáv neve bukkan föl. Zilahi-Sebess Géza (1940) törpeszúnyogokról (123 oldal), illetve Surányi Pál (1942) aknázó rovarlárvákról (64 oldal) írt nagyobb terjedelmű tanulmánya eredetileg doktori disszertációnak készült.

A fejlődés időszaka (1946–2004)

A *Folia Entomologica* kiadása a világháború miatt két évig szünetel. Az 1946-ban megjelent kötet (24. ábra) számozása újra indul, ilyen szempontból mintha szakítana az 1943-ban lezáródott 8. évfolyammal. Ezt hangsúlyozza a zárójelben feltüntetett „*series nova*” megjelölés is. A folytonosság viszont a „*Folia*” cím megtartásából következik. Az 1946. május 17-én lezajlott választmányi ülésen egyébként élénk vita bontakozott ki a folyóirat címe körül, fölvetődött a korábbi „*Rovartani Lapok*” elnevezés visszaállítása. Az ötletet végül elvetették. Ebben az időszakban Kadocsa Gyula volt az elnök, Dudich Endre és Székessy Vilmos az alelnökök, Fodor Jenő a pénztáros és Szalkay József a jegyző. Szalkay Józsefnek minisztériumi kapcsolatai révén szerepe volt abban, hogy az állami támogatást rendszeresen folyósítsák.

A választmány 1946-ban Surányi Pál egyetemi tanársegédet választotta meg szerkesztőnek. Surányi Pálról (9. ábra) nagyon keveset tudunk. Még egyetemistaként (1937) lett a Rovartani Társaság tagja, 1948-ban pedig külföldre távozott. Doktori dolgozatát a budapesti egyetem állattani intézetében készítette el 1942-ben az aknázó rovarlárvákról. Egy ideig állattani és rovartani előadásokat tartott és gyakorlatot vezetett a Kertészeti Egyetem Növénykórtani Tanszékén (Bognár 1994). Foglalkozott a hazánkban ebben az időben fölbukkanó amerikai fehér medvelepke (*Hyphantria cunea*) életmódjával (Surányi 1946, 35. ábra). Az 1946-os kötetben Móczár László fekete-fehér képekkel illusztrált részletes megfigyeléseket közölt tihanyi partfalokban élő hártýásszárnyúakról (Móczár 1946, 34. ábra).

Az 1947-ben megjelent 2. kötet szerkesztője Soós Árpád (1912–1991) (10. ábra) lett, aki a háborút követő nehéz időszakban 10 éven át, 1956-ig végezte ezt a munkát. Soós Árpád a Természettudományi Múzeum egyik legsokoldalúbb zoológusa volt, aki fonálférgekkel, puhatestűekkel, piócákkal és szipókás rovarokkal egyaránt behatóan foglalkozott. Tudományos munkássága mégis a kétszárnyúak körében a legjelentősebb, számos légy családnak volt világspecialistája. Élete legfőbb alkotása a palearktikus légykatalógus 13 kötetének összeállítása. 1947-ben már az Állattani Közleményeknek és a *Fragmenta Faunistica Hungaricá*nak is szerkesztője volt, így nagy jártasságra tett szert ebben a munkában (Huszty 1974, Bodó és Viga 2002).

Az 1946 és 1950 között megjelent három kötet összesen mintegy 250 oldal terjedelmű volt. A nyomdai költségek oroszlánrészét a Magyar Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium által folyósított támogatás fedezte. 1951-től ez a támogatás elmaradt, így a Rovartani Társaság csak saját erejére támaszkodhatott. A vezetőség körlevélben kérte a tagokat, hogy elmaradásukat és az azévi tagdíjukat fizessék be. A befolyt összeg azonban nem bizonyult elégségesnek, a Rovartani Közleményeket így kényszerűségből a múzeum sokszorosító üzemében állították elő rotaprint (rotációs síknyomtatás) eljárással. Az eljárás lényege, hogy a sokszorosító lemez elkészítéséhez írógéppel írt szöveg, és nem nyomdai szedés szolgált alapul. A szerzőknek és a főleg a szerkesztőknek meg kellett tanulniuk sorkizárással gépelni, hogy a nyomdai tükör megfelelő minőségű legyen. Az így előállított füzetek viszont kéziratnak számítottak, melyekért a szerző vállalt felelősséget és többnyire fizetett is érte. További újítás, hogy 1951-től a Rovartani Közlemények köteteit pénzért árulták, vagyis a tagok már nem kapták meg a tagdíj fejében. Igaz, az eladásból származó bevétel a társaság vagyónát gyarapította.

Első látásra feltűnik, hogy az 1951-ben megjelent kötetet legalább három-négyféle különböző papírra nyomtatták. Eleinte a papírra sem igen volt pénz, és többnyire Nemeskéri János antropológust környékezték meg, akinek a rak-

tárában mindig volt elegendő papír. Később javult a kiadvány minősége. Az 1951 és 1956 közötti időszakban (25. ábra) növekedés tapasztalható az egyes évfolyamok oldalszámában, ami részben a cikkek számbeli gyarapodásával, részben a terjedemesebb, átfogó cikkek megjelenésével függ össze. 1951-ben 87 oldalas volt a Folia, 1956-ban már 486 oldalt jelentettek meg, így két kötetet kellett kiadni, a korábbi években szokásos egy helyett. Az időszak sokat publikáló szerzői: Endrődi Sebő (1903–1984), Kaszab Zoltán (1915–1986), Székessy Vilmos (1907–1970) a bogarak, Gozmány László (1921–2006) és Kovács Lajos (1900–1971) a lepkék, végül Móczár László a darazsak nemzetközileg is jegyzett kutatói, egyben a Természettudományi Múzeum munkatársai. Kovács Lajos a nagylepkék hazai elterjedéséről írott, összesen 140 oldal terjedelmű két közleménye (Kovács 1953, 1956) máig alapműnek számít.

A folyóirat szerkesztését 1957 és 1963 között Kovács István Endre (1916–1996) (11. ábra) végezte. Kovács István a Pázmány Péter Tudományegyetemen zoológus-természettudományi muzeológusi oklevelet szerzett, évekig a Természettudományi Múzeum munkatársa. Fő kutatási területét az ugróvillás rovarok (Collembola) képezték. Amikor a rotaprint üzem a múzeum épületéből átköltözött a Múzeumi Igazgatósághoz, a Kinizsi utcába, és így a rovar-tani cikkek sorsa a más múzeumokból beérkező kézírathalmazban bizonytalanná vált, minisztériumi tisztviselőként elérte, hogy a Rovartani Közlemények elsőbbséget élvezzen a készülő kiadványok sorában. Később a minisztérium közvetlen támogatást nyújtott a folyóiratnak. Ebből az időszakból származik az a hosszú ideig élő gyakorlat, hogy a szerzők cikkeiből 100 különlenyomatot kaptak (Husztly 1974).

A kötetek fejezetei a főcikkek után, az „Apró közlemények”, a „Könyvismertetések” és a „Társasági élet” rovatokba rendeződtek. Az évenként megjelent két kötet oldalszáma többnyire meghaladta az 500 oldalt. Ebben az időszakban is főként magyar szerzők munkái alkották a Rovartani Közlemények gerincét, de az Állattár munkatársain kívül, mint Mihályi Ferenc (kétszárnyúak) Papp Jenő (gyilkosfűr-

szek) és Steinmann Henrik (szitakötők, egyenesszárnyúak), más intézmények zoológus kutatói is jelentkeztek cikkekkel. Sok közleménye van ez utóbbiak közül a következő szerzőknek: Jenser Gábor (tripszék), Reichart Gábor (kártevő lepkék), Szabó János Barna (törpefűrészek), Szőcs József (törpemolyok), Varga Zoltán (lepkék). 1961-től a fedőlap aljáról elmarad az apróbetűs, alig olvasható „kézirat gyanánt” megjelölés, jöllehet a kötetek még mindig a Magyar Nemzeti Múzeum Dajbukát Gergely nevével fémjelzett Rotaprint Üzemében készültek.

A Magyar Rovartani Társaság fennállásának 50 éves évfordulóját ünnepelte 1961 márciusában. A nemzetközi eseményben a hazai rovarász társadalom színe-java képviseltette magát. A Rovartani Közlemények 16. kötetének második felét teljes egészében a jubileumi előadásoknak és az ünnepségen készült fényképeknek szentelték. A március 17-én készült csoportképen a Nemzeti Múzeum lépcsőjén 70 entomológus áll. A jubileumi ünnepségen a következő előadások hangzottak el:

Szelényi Gusztáv elnöki megnyitója

Dudich Endre megnyitó beszéde

Ubrizsy Gábor üdvözlő beszéde

Kaszab Zoltán: A Magyar Rovartani Társaság története

Székessy Vilmos: Rovarok és jelentőségük

Manninger Gusztáv: A rovar-tani kutatások népgazdasági jelentősége

Mihályi Ferenc: A rovar-tani kutatások köz- és állategészségügyi jelentősége és eredményei hazánkban

Jermy Tibor: A kísérletes rovar-tani kutatások és feladatai Magyarországon

Balogh János: Állatközösségek vizsgálatának fontossága Magyarországon

Endrődi Sebő: Az amatőrök szerepe a magyar rovar-tani kutatásokban

Nagy Barnabás: Beszámoló a Magyar Rovartani Társaság 50 éves jubileumi kongresszusáról

A jubileumi szakülések végén került sor a Frivaldszky Imre-emlékplakettek első átadására. Az 1960. évi közgyűlés alkalmával ugyanis Balogh János választmányi tag javaslatára hatá-

rozatot fogadtak el emlékplakett alapításáról, amelyet a rovarani tudomány és a Magyar Rovartani Társaság célkitűzéseinek azévi legkiválóbb előmozdítói kapnak. Az 1961. évi emlékplakett arany fokozatát Kadocsa Gyula, Kossuth díjas, a társaság tiszteletbeli elnöke, az ezüst fokozatot Fodor Jenős, sebészfőorvos, választmányi tag, a bronz fokozatot pedig Endrődy-Younga Sebestyén koleopterológus nyerte el. A plakettek mintapéldányát Grantner Jenő szobrászművész, a tokot és az oklevelet Csiby Mihály festőművész tervezte.

A folyóirat szerkesztését 1963-ban Bajári Erzsébet (1912–1963) (12. ábra) vette át, de a beérkezett kéziratanyag rendezésében hirtelen halála megakadályozta. Bajári Erzsébet a Pázmány Péter Tudományegyetemen természetrajz-vegytan szakos tanári oklevelet szerzett. 1948-ban került a Természettudományi Múzeum Hymenoptera gyűjteményébe, 1954-től gyűjteményvezetőként dolgozott. A Magyarország Állatvilága (Fauna Hungariae) sorozat több füzetének szerzője és társszerzője. Megírta többek között a Törösdarázs-alkatúak (Scolioidea) (1956) és a Kaparódarázs-alkatúak I. (Specoidea I.) (1957) faunafüzeteket (Bodó és Viga 2002).

1964 és 1970 között Steinmann Henrik (1932–2009) (13. ábra) végezte a szerkesztői teendőket. Steinmann Henrik az Eötvös Loránd Tudományegyetem biológia-kémia tanári szakát végezte el, 1957 és 1987 között a Természettudományi Múzeum Kisebb rovarrendek gyűjteményében dolgozott. Néhány évig tárvezető volt. Legjelentősebb munkája a bőrszárnyúak (Dermaptera) világmonográfiájának megírása. A négy kötet, mely 1986 és 1993 között jelent meg a *Das Tierwelt (Animal Kingdom)* című sorozatban 2200 oldal terjedelmű. Több rovaranatómia tárgyú könyvet is publikált (Papp 2010).

Steinmann Henrik idejében az alapos szerkesztői munkának köszönhetően a cikkek és folyóirat színvonala is emelkedett. Ezt bizonyítja, hogy 1968-ban 40 referáló folyóiratban hivatkoztak a Rovartani Közlemények valamelyik cikkére. Az ismertségben persze fontos szerepe volt a múzeumi könyvtárnak is, amely ebben az időszakban 145 intézménynek küldött cserébe a Rovartani Közleményekből. A 420 kinyomtatott

példány kevésnek bizonyult, a szerkesztő így 100 darabos példányszámemelésre kért engedélyt a minisztériumtól. A példányszám ezért 1967-től 500-ra emelkedett, a nyomdai munkát pedig a rotaprint üzem helyett ezentúl a Népművelési Propaganda Iroda sokszorosító üzeme végezte Fehérvári Tibor vezetésével.

A terjedelem is folyamatosan növekedett, a 20. kötet (1967) már túllépte a 700 oldalt. A minisztérium erre válaszlépésként meghatározta az ívmennyiség felső határát, de az ívméretet nem korlátozta. Ezt kihasználva döntött a vezetőség a méret növelése mellett: a korábbi A/5-ösről B/5-ös méretűre változtatták a folyóiratot (ez magasságban 4, szélességben 2,5 centiméteres bővülést jelent). 1969-től a *Folia* tehát nagyobb lett, fedőlapja és gerince pedig piros (26. ábra). A piros Foliában publikált nagy cikkek egyre inkább idegen nyelven (angolul, németül vagy franciául) jelentek meg, míg a Rövid közlemények nyelve magyar volt. Az utóbbiaknál még nem kellett megadni idegennyelvű címet és kivonatot.

1971 és 1972 folyamán Papp Jenő volt a *Folia* szerkesztője. Papp Jenő (14. ábra) először a zirci Bakonyi Természettudományi Múzeumban dolgozott (1956–1969), majd a Természettudományi Múzeum Hymenoptera gyűjteményének munkatársa (1970–1995), később vezetője. Kutatási területe a gyilkosfűrészek (Braconidae). Bár már 1968-ban is adtak ki pótfüzeteket (szupplementumokat) az évfolyam részeként, az igazán nagy és egész kötetet megtöltő monografikus munkák csak 1972-től jelentek meg. Szép példa erre Scheerpeltz (1972) 265 oldal terjedelmű közleménye Topál György 1961-es argentinai expedíciójának helyi anyagáról. A szerző összesen 77 tudományra új fajt írt le a zömében apró, 4 mm körüli nagyságú bogarakból.

A Rovartani Lapok és a *Folia Entomologica Hungarica* szerkesztőinek sorában a legtovább Mahunka Sándor volt a lap élén, 1973 és 2004 között több mint 30 évig. Mahunka Sándor (15. ábra), a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, 1963 és 2007 között a Természettudományi Múzeum munkatársa. Tárvezetőként és a múzeum főigazgató-helyetteseként is dolgozott. Kutatási területe az atkák (Acari) különböző csoportjai. Szerkesztői tevékenysége alatt 1973-tól a

Folia közleményeinek sorszámozása elmaradt, helyette a dolgozat lapszámát tüntették fel a kezdőoldal jobb felső sarkában. A másik jellemző formai változás, hogy 1980-tól eltűnt a „series nova” megjelölés, és a kötetek ezentúl nyolccal nagyobb sorszámot kaptak. (Az 1980-as, 41-es sorszámot viselő köteten még föltüntették a *series nova* szerinti kötetszámot (33) is.) Ez a számozás valójában a Folia Entomologica Hungarica folytonosságát fejezi 1923, a folyóirat megszületése óta. 1990-től a folyóirat a Múzsák Közművelődési Kiadó nyomdájában készült Bogyó László műszaki szerkesztő irányításával.

Az 1980-as évektől a külföldi szerzők is egyre több közleménnyel jelentkeztek. Májg alapvető munkának számít Mlynáç zömökfutókról (*Molops*) írt, ábrákkal bőségesen illusztrált revíziója a Folia pótkötetében (Mlynár 1977) (26. és 36. ábra). További változás, hogy az 1980-as évek vége után a nagyobb cikkek majdnem mindig angol nyelven jelentek meg; a rövid közlemények címét angolul is megadták (később összefoglalót is kellett hozzájuk mellékelni). A korábbi „Rövid közlemények” helyett „Közlemények” lett a rovat neve. 1994-től a Folia – részben a digitális nyomtatásnak köszönhetően – sokkal elegánsabb formában jelent meg, mind a betűtípust, mind a tördelést illetően. A matt és piros borítót fényes, sárgásfehér színű váltotta föl, és a címfelirat betűmérete is nagyobb lett, mint korábban (27. ábra).

A 65. kötetben a Folia Entomologica Hungarica 1974 és 2003 között megjelent cikkei vannak felsorolva tartalom szerint csoportosítva, vagyis az állatcsoportok rendszertani sorrendjében (Horváth 2004). Ebből kiderül, hogy az adott időtartam alatt a legtöbb közleményt (72) Mahunka Sándor atkakutató írta. Összesen 24 cikke van Vásárhelyi Tamás poloskakutatónak. A legtöbb bogarászati cikket Ádám László (32), illetve Endrődi Sebő (23) készítették. Sziráki György recésszárnyúakról írt cikkeinek száma 20, Papp Jenőé (gyilkosfürkészek) 36. Bálint Zsolt 25, Fazekas Imre 21, Szabóky Csaba 29 lepkészeti, Papp László 41 legyészeti témájú közleményt publikált. A felsorolásban csak az önálló és az első szerzős közlemények szerepelnek.

A Folia Entomologica Hungarica jelenkora (2005–

2005-től Merkl Ottó (16. ábra), a Magyar Természettudományi Múzeum Bogárgyűjteményének vezetője a Folia szerkesztője. Mivel a folyóirat kiadása egyre nagyobb nehézségekbe ütközik, és a legtöbb kiadott példány a Magyar Természettudományi Múzeum folyóiratcseréjében vesz részt, változásokra lett szükség. A szerkesztő – a múzeum főigazgatójával mint felelős kiadóval, valamint a Magyar Rovartani Társaság vezetőségének többségi véleményével egyetértésben – a továbbiakban csak angol nyelven fogadja el a tudományos cikkek kéziratait, ugyanígy a magyar nyelvű publikációk csökkentik a folyóirat csereértékét. (A Magyar Rovartani Társaság közgyűlésének dokumentumai, illetve a tárgyévi előadások felsorolása továbbra is magyar nyelven olvashatók a Társasági élet című rovatban.) A korábbi magyar nyelvű Rövid közlemények c. rovat megszűnt, az ide szánt írások önálló angol nyelvű cikkek formájában jelennek meg, saját Abstract és Keywords kíséretében. Ennek előnye, hogy a cikkek különnyomatai is önállóak, szemben a korábbi gyakorlattal, amikor a Rövid közlemények magyar nyelvű cikkei folyamatosan (tehát nem mindig új oldalon kezdve) sorakoztak egymás után. (Magyar nyelven egyébként több vidéki múzeum folyóiratában közölhetők rovar-tani írások.)

Bár a folyóirat ökológiai, taxonómiai vagy revízió jellegű cikkektől, illetve teljességre törekvő nemzeti fajlistáktól (checklist) sem zárkózik el, a cikkek többsége igényesnek szánt faunisztikai dolgozat. Ezeknél kívánalom, hogy legalább egy olyan faj szerepeljen bennük, amely a magyarországi (vagy más országbeli) faunára nézve újnak számít. A folyóirat nem fogad el olyan kéziratokat – már anyagi okok miatt sem –, amelyek nagyszámú regionális adatot közölnek az országból már ismert fajokról (Merkl Ottó közlése). 2005 óta a folyóiratban a szépen kivitelezett fekete-fehér tusrajzok (37. ábra) mellett színes festmények és fotók (38–40. ábrák) is megjelennek. Jelentősen megváltozott a borító is (28. ábra).

Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozunk *Merkl Ottónak* tanácsaiért és a kézirat lelkiismeretes átnézéséért, valamint *György Zoltánnak* az ábrák elkészítésében nyújtott segítségéért.

IRODALOM

- Balás G. és Sáringer Gy. (1984): Kertészeti kártevők. Második kiadás. Akadémiai Kiadó, Budapest
- Bodó S. és Viga Gy. (szerk.) (2002): Magyar múzeumi arc képcsarnok. Pulszky Társaság–Tarsoly Kiadó, Budapest
- Bognár S. (1994): A magyar növényvédelem története a legrégebbi időkől napjainkig (1030–1980). Business Assistance, Kisalföldi Vállalkozásfejlesztési Alapítvány, Mosonmagyaróvár
- Csiki E. (1918): Huszonöt év. (Fünfundzwanzig Jahre.) Rovartani Lapok, 25(1–4): 1–2.
- Gebhardt A. (1930): Adatok a Buprestidák bélsövénék ismeretéhez. (Beiträge zur Kenntnis des Darmkanals der Buprestiden.) Folia Societatis Entomologicae Hungaricae, 2(1): 29–73.
- Horváth E. (2004): The bibliography of the Folia Entomologica Hungarica between 1974–2003. Folia Entomologica Hungarica, 65: 159–228.
- Horváth G. (1911): A magyar entomológusok tömörülése. (Vereinigung der Ungarischen Entomologen.) Rovartani Lapok, 18(1): 1–3.
- Husztly S. (1967): A magyar rovar-tani szaksajtó története és bibliográfiája. I. 1883–1926. (The History and Bibliography of Hungarian Entomological Journals. I. 1883–1926.) Folia Entomologica Hungarica (series nova), 20(20): 334–452.
- Husztly S. (1974): A magyar rovar-tani szaksajtó története és bibliográfiája. II. 1923–1973. (L'histoire et bibliographie de la presse entomologique de Hongrie II. 1923–1973.) Frivaldszky, 1(1–2): 15–123.
- Jablonowski J. (1918): Harmincnyolcz év a m. kir. Rovartani Állomás életéből. (38 Jahre aus dem Leben der Kgl. ung. Entomologischen Station.) Rovartani Lapok, 25(1–4): 3–35.
- Jablonowski J. (1926): Dr. Horváth Géza születésének 80. évfordulóján. (Dr. G. von Horváth's achzigstes Geburtsfest.) Folia Entomologica Hungarica, 1(3): 49–51.
- Kádár Z. és Priszter Sz. (1992): Az élővilág megismerésének kezdetei hazánkban. A magyar biológia rövid kultúrtörténete a kezdetektől a reformkorig (–1829). Akadémiai Kiadó, Budapest
- Kadocsa Gy. (1927): Száz szakülés. (Hundert Vortragsitzungen.) Folia Entomologica Hungarica, 1(4): 105–111.
- Kaszab Z. (1951): Negyven éves a Magyar Rovartani Társaság. Folia Entomologica Hungarica (series nova), 4(1–9): 77–87.
- Kaszab Z. (1962): A Magyar Rovartani Társaság története. (The History of the Hungarian Entomological Society.) Folia Entomologica Hungarica (series nova), 16(23): 338–355.
- Keckeméti T. és Szél Gy. (2002): Akadémikus természettudományos muzeológusok – Természet Világa, II. különszám 133: 21–26.
- Kovács L. (1953): A magyarországi nagylepkek és elterjedésük. (Die Gross-Schmetterlinge Ungarns und ihre Verbreitung.) Folia Entomologica Hungarica (series nova), 6: 76–164.
- Kovács L. (1956): A magyarországi nagylepkek és elterjedésük. II. (Die Gross-Schmetterlinge Ungarns und ihre Verbreitung. II.) Folia Entomologica Hungarica (series nova), 9: 89–140.
- Merkl O. és Vig K. (2009): Bogarak a Pannon Régióban. Vas Megyei Múzeumok Igazgatósága, B. K. L. Kiadó és a Magyar Természettudományi Múzeum, Szombathely
- Móczár L. (1938): Rendszertani tanulmány a hazai kürtös darazsakról (Odynerus Latr.). (Systematische Studien über die Odynerus-Arten des historischen Ungarns.) Folia Entomologica Hungarica, 3(1): 3–63.
- Móczár L. (1946): Megfigyelések a Tihanyi félsziget partszakadékein. (Beobachtungen bei Uferabstürzen der Halbinsel Tihany (Hymenoptera).) Folia Entomologica Hungarica (series nova), 1(2): 35–46.
- Móczár L. (2003): Rovarvilág (CD). Fővárosi Oktatástechnológiai Központ Kht., Budapest.
- Papp J. (2010): In memoriam Dr. Henrik Steinmann (1932–2009). Annales historico-naturales Musei nationalis hungarici, 102: 5–19.
- Scheerpeltz, O. (1972): Wissenschaftliche Ergebnisse der Studienreise von Gy. Topál nach Südwest-Argentinien (Coleoptera: Staphylinidae). Folia Entomologica Hungarica, 25 (Suppl.): 3–268.
- Surányi P. (1942): Magyarországi aknázó rovarlárvák. (Über die minierenden Insektenlarven Ungarns.) Folia Entomologica Hungarica 7(1–4): 1–64.
- Surányi P. (1946): A fehér medveszövőlepké és életmódja. Folia Entomologica Hungarica 1 (series nova), (3–4): 87–90.
- Zilahi-Sebess G. (1940): Magyarország Heleidái. (Heleiden aus Ungarn.) Folia Entomologica Hungarica, 5(1–4): 10–133.

HISTORY OF THE HUNGARIAN ENTOMOLOGICAL PRESS. ENTOMOLOGICAL JOURNALS: ROVARÁSZATI LAPOK, ROVARTANI LAPOK AND FOLIA ENTOMOLOGICA HUNGARICA

Gy. Szél¹ és K. Vig²

¹Hungarian Natural History Museum, H-1088 Budapest, Baross str. 13.

²Savaria Museum, H-9700 Szombathely, Kisfaludy S. str. 9.

The journals “Rovartani Lapok” and its continuation, “Folia Entomologica Hungarica” are the most important Hungarian entomological serials. Besides, they are also a true mirror of the local professional and non-professional entomological research and the activity (from 1911 on) of the Hungarian Entomological Society. The first sixty years of the history were quite shaky, publication often stopped for long years, for financial or other reasons. Continuous publication only became possible after WWII, from 1946. Page format, design of title page, fonts used and style of figures went through radical changes a great many of times before reaching the current shape. Contents and profile changed less, but applied entomology (plant protection) gradually became less prominent in the published articles, while faunistics and taxonomy gained. After 1968 the “Folia” published monographic (often more than 100 pages long) treatments of insect or occasionally other arthropod groups. On not one occasion these were printed as separate volumes (“Supplementum”). At first the language was Hungarian, later abstracts were included in foreign languages (French, German or English). Longer articles gradually changed to world languages, while a section of short communications remained in Hungarian. Since 2005 all articles are in English except the Society News. Till the present day, a total of 16 editors served, among them Ernő Csiki (25 years) and Sándor Mahunka (31 years) for the longest period.

Keywords: Rovarászati Lapok, Rovartani Lapok, Folia Entomologica Hungarica, science history, editors

Érkezett: 2010. december 23.

A NÖVÉNYVÉDELMI KLUB

2011. január 10-én 14,30 órától várja az érdeklődőket a Növény-, Talaj- és Agrár-környezet-védelmi Igazgatóság (1118 Budapest, Budaörsi út 141–145.) előadótermében.

A klubdelutánon **JORDÁN LÁSZLÓ** elnökhelyettes
MgSzH Növény-, Talaj- és Agrárkörnyezet-védelmi Igazgatóság

A NÖVÉNYVÉDELMI SZAKIGAZGATÁS

címen tart előadást.

Minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Dr. Tarjányi József
a Klub elnöke

és

Zsigó György
a Klub titkára